

Sandra Mrvica Madarac, dipl. ek.
Veleučilište L. Ružička u Vukovaru/asistent
Županijska 50, 32000 Vukovar
Tel. 032-444-688, e-mail: smrvica@vevu.hr

UDK 314.143 (497.5.3)
Stručni rad

KOMPARACIJA EKONOMSKO-SOCIJALNE STRUKTURE STANOVNIŠTVA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ I ISTARSKOJ ŽUPANIJI

SAŽETAK

U ovom se radu analizira ekonomsko-socijalna struktura stanovništva u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji sa svrhom da se prikaže razlika u gospodarskoj razvijenosti i ekonomsko-socijalnim strukturama stanovništva između pojedinih županija u RH. Iako približnog broja stanovnika, a različite gospodarske razvijenosti, ove dvije županije imaju stanovite sličnosti i razlike u ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva. Uloga ljudskih resursa u razvoju određenog područja od velike je važnosti. Struktura stanovništva predstavlja posljedicu njegova prirodnog kretanja, ali je i bitan čimbenik koji utječe na ta kretanja. Ekonomsko-socijalna struktura stanovništva formira se pod utjecajem brojnih čimbenika, bioloških, socijalnih, kulturnih, gospodarskih... Da bi se analizirala razlika ekonomsko-socijalne strukture stanovništva ovih dviju županija, provedena je komparacija prema obilježjima: aktivnost, aktivni u privrednim sektorima, djelatnost, zanimanje, glavni izvori sredstava za život, nezaposlenost, pismenost i školska sprema. Uočavanjem posebnosti u ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva ovih dviju županija donose se zaključci o sadašnjem stanju te o mogućnostima gospodarskog razvoja županija.

Demografsko-ekonomska analiza po pojedinim obilježjima provedena je na temelju popisa stanovništva 2001. godine.

KLJUČNE RIJEČI: ekonomsko-socijalna struktura stanovništva, Vukovarsko-srijemska županija, Istarska županija, aktivno stanovništvo

1. Uvod

Razlike u razvijenosti županija u RH ogledaju se i u strukturama stanovništva, posebice u ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva. Istarska se županija ubraja među najrazvijenije, a Vukovarsko-srijemska među najnerazvijenije županije u RH.

Vukovarsko-srijemska županija je najistočnija hrvatska županija sa 204 768 stanovnika (4,6 % ukupnog stanovništva Hrvatske) na površini od 2448 km² sa prosječnom gustoćom 84 stanovnika na km². Vukovarsko-srijemska županija je podijeljena na 5 gradova i 25 općina. Gradovi su Vukovar, Vinkovci, Ilok, Županja i Otok.

Zbog izrazito povoljnoga geografskog i prometnog položaja, bogatih prirodnih resursa, razvijene industrije te značajnoga ljudskog potencijala, područje Vukovarsko-srijemske županije prije Domovinskog rata bilo je među najrazvijenijim područjima u RH. Na području županije djelovalo je nekoliko velikih poduzeća u državnom vlasništvu, koja su doprinosila gospodarskom razvoju županije. Najznačajnija su: tvornica obuće „Borovo“ koje je zapošljavalo 20 000 ljudi, a nakon reintegracije 1200 ljudi; poljoprivredni konglomerat „Vupik“ te drvoprerađivačko poduzeće „Spačva“. Ova je županija pretrpjela najveće ratne štete u RH u iznosu od 4,1 milijarde eura na imovini i infrastrukturi. Budući da je uništen gospodarski po-

tencijal ove županije došlo je do izrazitih promjena u gospodarstvu. Stanovništvo ovoga kraja u ratu je teško stradalo, što je između ostalog promijenilo i demografsku sliku ove županije. Zbog utjecaja tranzicije gospodarstva i ratnih događanja došlo je do negativnih efekata u kontingentima stanovništva prije svega u povećanju nezaposlenosti.

Istarska je županija najzapadnija hrvatska županija koja na svom području nije imala izravne ratne štete. Istarska županija ima 206 344 stanovnika na površini od 2 820 km² s prosječnom gustoćom naseljenosti 73 stanovnika na km². Administrativno središte je Pazin. Sastoji se od 10 gradova i 31 općine. Gradovi su: Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj, Umag i Vodnjan. Vodeće gospodarske djelatnosti u Istarskoj županiji su industrija, turizam, trgovina, ribarstvo. U području industrije vodeće su brodogradnja, proizvodnja građevinskog materijala, proizvodnja duhanskih proizvoda, obrada metala, plastike, drva, tekstila i proizvodnja hrane. Zadnjih se godina veliki naponi posvećuju revitalizaciji poljoprivrede i proizvodnji ekološki uzgojene hrane, vina i maslina.

Zbog gospodarskih i ostalih vanjskih utjecaja, znatne su razlike u ekonomsko-socijalnim struktura stanovništva ove dvije županije.

2. Stanovništvo prema obilježju ekonomska aktivnost

Uloga stanovništva u gospodarskom životu nekog područja od velike je važnosti. Do podataka o ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva dolazi se pomoću provedenog popisa stanovnika. Pod ekonomsko-socijalnom strukturom stanovnika podrazumijeva se struktura stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti, djelatnosti, zanimanju, položaju u zanimanju, sektor vlasništva, obilježje naselja, obilježje kućanstva prema izvorima i veličini prihoda, obrazovna struktura stanovništva i sl. Polaznu osnovu za proučavanje ekonomsko-socijalne strukture stanovništva čini ekonomska struktura aktivnog stanovništva (radne snage). To proizlazi iz činjenice da se ekonomska struktura ukupnog stanovništva formira preko ekonomske strukture aktivnog stanovništva, jer su neaktivne osobe ovisne i uzdržavane od aktivnih članova njihove obitelji ili kućanstva.¹

¹ Wertheimer-Baletić, A.: Stanovništvo i razvoj, Mate, Zagreb, 1999., str. 408.

U ekonomsko aktivno i neaktivno stanovništvo ulaze sljedeće kategorije:²
grupa I. Ekonomski aktivno stanovništvo čine:

1. sve zaposlene osobe (osobe u radnom odnosu), koje rade;
- a) puno radno vrijeme (prosječna duljina radnog dana),
- b) pola radnog dana ili više,
- c) manje od polovice prosječnog radnog dana,
2. sve osobe koje aktivno obavljaju određeno zanimanje, ali nisu u radnom odnosu (aktivni u poljoprivredi, zanatstvu, osobe koje rade za „vlastiti račun“, pomažući članovi obitelji),
3. nezaposlene osobe u određenom razdoblju:
4. nezaposleni koji su prije bili zaposleni,
5. osobe koje prvi put traže zaposlenje,

grupa II. Ekonomski neaktivno stanovništvo čine:

1. osobe koje imaju samostalan izvor prihoda:
- a) osobe koje primaju mirovinu (koje više ne rade),
- b) osobe koje se pripremaju za buduće zanimanje, koje se školuju iz stipendije i sl.,
- c) ostale ekonomski neovisne osobe koje ne rade niti traže posao (rentijeri i sl.),
2. ekonomski ovisne (uzdržavane osobe):
- a) djeca ispod 14 godina,
- b) kućanice,
- c) osobe koje se pripremaju za obavljanje određenog zanimanja u budućnosti, koje se školuju na teret roditelja, rođaka i sl.,
- d) osobe nesposobne za rad i bolesni.

U pogledu obilježja ekonomske aktivnosti „status u aktivnosti“, stanovništvo Hrvatske je razvrstano u skupine: aktivno, osobe s osobnim prihodom i uzdržavano stanovništvo.³

Aktivno stanovništvo (radna snaga) odnosi se na aktivno stanovništvo u užem smislu i obuhvaća osobe koje obavljaju zanimanje:

- a) osobe koje su u radnom odnosu,
- b) osobe koje rade samostalno na svojem ili obiteljskom, pretežno poljoprivrednom imanju,
- c) osobe koje su nezaposlene, pod uvjetom da traže posao,
- d) osobe koje su prekinule rad zbog ispunjenja vojne obveze ili kazne zatvora.

Osobe sa osobnim prihodom obuhvaćaju:

- a) umirovljenike svih kategorija,

² Navedeno djelo pod 1., str. 410., 411.

³ Navedeno djelo pod 1., str. 415.

- b) osobe koje primaju socijalnu pomoć ili imaju prihode od davanja u zakup zemlje, kuće, radnje ili druge imovine.

Uzdržavano stanovništvo (neaktivno u užem smislu) obuhvaća sve one osobe koje nemaju vlastitih prihoda, a uzdržavaju ih roditelji, rođaci ili druge osobe (to su: djeca, kućanice, učenici, redoviti studenti, nesposobni za rad, bolesni i sl.).

Veličina kontigenta radne snage ovisi o prirodnom prirastu, dobnoj strukturi ukupnog stanovništva i spolnoj strukturi ukupnog stanovništva.

Pod ekonomskom strukturom aktivnog stanovništva (radne snage) podrazumijeva se podjela radne snage prema djelatnostima. To se može napraviti na različite načine. Najjednostavnija je podjela na poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti. Često primjenjivana podjela jest ona na primarne, sekundarne i tercijalne djelatnosti. Detaljnija je podjela prema djelatnostima iz kojih se crpi dohodak. Jedno od osnovnih obilježja radne snage jest zanimanje, tj. onaj posao koji pojedinac obavlja u trenutku popisa. To je posebice značaj-

vrstavanjem aktivnog stanovništva prema obilježju „položaj u zanimanju“ dobiva se jedna od temeljnih društvenih struktura koja se temelji na različitim oblicima vlasništva.

Analizom stanovništva prema navedenim obilježjima dolazi se do spoznaje o ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva i gospodarsko-socijalnim uzrocima i posljedicama.

3. Struktura stanovništva prema obilježju „aktivnost“, „aktivni u privrednim sektorima“, „djelatnost“, „zanimanje“

Ekonomsko-socijalna struktura stanovništva u ovim dvjema županijama odražava diferencijalni nivo njihove razvijenosti i različitu strukturu privredivanja. Strukturu stanovništva Vukovarsko-srijemske i Istarske županije prema ekonomskoj aktivnosti i spolu prikazuje tablica br.1.

Tablica 1. Stanovništvo prema aktivnosti i spolu u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

	Vukovarsko-srijemska županija			Istarska županija		
	Broj stanovnika	%	Stopa aktivnosti/ uzdržavanosti (u %)	Broj stanovnika	%	Stopa aktivnosti/ uzdržavanosti (u %)
Ukupno aktivno	131085	100	64	152123	100	73,7
Muško	70534	53,8	71,6	77298	50,8	77,3
Žensko	60551	46,2	56,9	74825	49,1	70,3
Ukupno uzdržavano	73683	100	35,9	54221	100	26,3
Muško	27936	37,9	28,3	22671	41,8	22,6
Žensko	45747	62,1	43	31550	58,1	29,6
Ukupno stanovništvo	204768	100	-	206344	100	-
Muško	98472	48,1	-	99969	48,4	-
Žensko	106296	51,9	-	106375	51,5	-

no za demografska i ekonomska istraživanja jer o tome ovisi ekonomski i društveni status pojedinca. Diverzifikacijom društvene podjele rada dolazi do promjene strukture radne snage prema obrazovnim obilježjima. Što je veća stopa ekonomske aktivnosti, to je veća razina obrazovanja ukupnog stanovništva. Obrazovanost stanovništva djeluje na promjene u profesionalnoj strukturi stanovništva u smislu povećanja broja stanovnika u nepoljoprivrednim zanimanjima. Osnovna su obrazovna obilježja stanovništva „pismenost“ i „školska sprema“. Raz-

Izvor: izračun autorice na temelju Popisa stanovništva 2001., Državni zavod za statistiku, <http://dzs.hr/>, učitano: 20.04.2008.

Opća stopa aktivnosti veća je u Istarskoj županiji (73,7% prema 64,0%), a shodno tome opća stopa uzdržavanosti veća je u Vukovarsko-srijemskoj županiji (35,9% prema 26,3%). Na stopu aktivnosti utječe dobna struktura stanovništva, udio poljoprivrednog/nepoljoprivrednog stanovništva te struktura industrije na određenom području. Struktura stanovništva u Vukovarsko-srijemskoj županiji ekonomski je povoljna jer ima 64,0% aktivnih

Tablica 2. Aktivno (prisutno) stanovništvo zaposleno po privrednim sektorima u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

Privredni sektor	Vukovarsko-srijemska županija		Istarska županija	
	Broj aktivnih	%	Broj aktivnih	%
Primarni	11991	23,2	3396	4,5
Sekundarni	12139	23,5	23359	31,3
Tercijalni	27446	53,2	47716	64
Ukupno	51576	100	74471	100

Izvor:izračun autorice na temelju popisa stanovništva 2001., Državni zavod za statistiku, <http://dzs.hr/>, učitano: 20.04.2008.

Tablica 3. Zaposleni prema djelatnosti i spolu u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj Županiji, 2001. godine

* postotke izračunala autorica rada

Djelatnost	Vukovarsko-srijemska županija				Istarska županija			
	Aktivno	%*	M	Ž	Aktivno	%*	M	Ž
Poljoprivreda, lov, šumarstvo	11968	19,6	8812	3156	2668	3,3	2008	660
Ribarstvo	23	0,1	19	4	728	0,9	671	57
Rudarstvo	129	0,2	119	10	302	0,4	276	26
Prerađivačka ind.	7253	11,9	4659	2594	16646	20,8	10563	6083
Opskrba el.energijom, plinom i vodom	744	1,2	619	125	1530	1,9	1226	304
Građevinarstvo	4013	6,6	3757	256	4881	6,1	4493	388
Trgovina, popravak mot.vozila	5812	9,5	2628	3184	10588	13,2	4798	5790
Hoteli, restorani	1900	3,1	948	952	9823	12,2	4150	5673
Prijevoz, skladištenje, veza	3694	6,1	3093	601	4662	5,8	3638	1024
Financ. posredovanje	643	1	212	431	1992	2,4	516	1476
Posl. nekretninama	1451	2,4	637	814	4562	5,7	1986	2576
Javna uprava, obrana	6015	9,9	4592	1423	4811	6	2660	2151
Obrazovanje	2903	4,7	805	2098	3912	4,9	788	3124
Zdrav.zaštita, soc.skrb	2526	4,1	635	1891	3427	4,3	765	2662
Ostale društvene dj.	1366	2,2	743	623	2810	3,5	1446	1364
Privatna kućanstva	189	0,3	14	175	36	0,04	2	34
Izvanteritor.org. i tijela	31	0,1	11	20	1	0,001	-	1
Nepoznata djelanost	916	1,5	525	391	1092	1,4	578	514
Na radu u inozemst.	9300	15,3	5173	4127	5405	6,8	3711	1694
Ukupno	60876	100	38001	22875	79876	100	44275	35601

Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2001., http://www.dsz.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Ho1_02_17/Ho1_02_17_zup16.html http://www.dsz.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Ho1_02_17/Ho1_02_17_zup18.html (učitano 29.04.2008.)

stanovnika prema 38,9% uzdržavanih, tj. na jednu aktivnu dolazi 0,56 uzdržavanih. U Istarskoj županiji situacija je povoljnija jer ima 73,7% aktivnih stanovnika prema 26,3% uzdržavanih, tj. na jednu aktivnu osobu dolazi 0,35 uzdržavanih. Struktura aktivnog stanovništva prema spolu pokazuje da je u ukupnom stanovništvu obje županije veći broj ekonomski aktivnih muškaraca nego žena. U ukupnom uzdržavanom stanovništvu u obje županije veći je broj uzdržavanih žena nego muškaraca. Ta je razlika manja u Istarskoj županiji, 58,1% uzdržavanih žena prema 41,8% uzdržavanih muškaraca, za razliku od Vukovarsko-srijemske u kojoj je 62,1% uzdržavanih žena prema 37,9% uzdržavanih muškaraca. Razlike u ekonomskoj strukturi stanovništva ovih dviju županija pokazuje i podjela stanovništva prema privrednim sektorima.

Udio ekonomski aktivnih stanovnika u objema županijama najveći je u tercijalnom sektoru, u Vukovarsko-srijemskoj 53,2% stanovnika te u Istarskoj 64%

Tablica 4. Aktivno stanovništvo po zanimanju i spolu u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

Zanimanje	Vukovarsko-srijemska županija				Istarska županija			
	Ukupno	%*	M	Ž	Ukupno	%*	M	Ž
Stručnjaci i znanstvenici	4008	4,8	1870	2138	7204	7,5	3169	4035
Inženjeri, tehničari	9045	10,9	4473	4572	12936	13,5	6654	6282
Službenici	6745	8,1	2065	4680	11292	11,8	2855	8437
Uslužna i trg. zanimanja	13204	15,9	5859	7345	19735	20,6	7321	12414
Poljoprivr., šumski radnici, ribari	9209	11,1	6544	2665	2898	3	2305	593
Zanimanja u obrtu	13049	15,7	10662	2387	16384	17,1	14413	1971
Rukovatelji strojevima	7177	8,6	5795	1382	8911	9,3	6580	2331
Jednostavna zanim.	10369	12,5	5717	4652	6723	7	2867	3856
Vojna zanim.	2197	2,6	2102	95	648	0,7	580	68
Članovi zakonod. tijela	1750	2,1	1301	449	4676	4,8	3326	1350
Nepoznato zanimanje	6045	7,3	3252	2793	4287	4,5	2293	1994
Ukupno	82798	100	49640	33158	95694	100	52363	43331

* postotke izračunala autorica rada
Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2001., http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Ho1_02_18/Ho1_02_18_zup16.html http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Ho1_02_18/Ho1_02_18_zup18.html

(učitano 28.04.2008.)

stanovnika. Razlike su velike u primarnom sektoru, 23,2% stanovnika u Vukovarsko-srijemskoj te samo 4,5% stanovnika u Istarskoj županiji je aktivno u primarnom sektoru. To je prije svega zbog razlike u prirodnim resursima jer je Vukovarsko-srijemska županija tradicionalno poljoprivredni kraj.

Struktura aktivnih stanovnika u ovim dvijema županijama pokazuje da je diferencijalnija u Istarskoj županiji. U objema županijama veliki je broj aktivnih u prerađivačkoj industriji (u Vukovarsko-srijemskoj 11,9%, a u Istarskoj 20,8%), te u trgovini na veliko i malo (u Vukovarsko-srijemskoj 9,5%, a u Istarskoj 13,2%). Velike se razlike odnose na broj aktivnih u poljoprivredi, lovu i šumarstvu (u Vukovarsko-srijemskoj 19,6%, u Istarskoj 3,3%), te na broj zaposlenih u hotelima i restoranima (u Vukovarsko-srijemskoj 3,1%, u Istarskoj 12,2%). To je i razumljivo s obzirom na prirodne resurse i činjenicu da je Istarska županija područje s razvijenim turizmom.Velika je razlika i u broju zaposlenih na radu u inozemstvu, iz Vukovarsko-srijemske županije 15,3%, dok je iz Istarske na radu i inozemstvu 6,8%. To je prije svega zbog ratnih posljedica i migracija s ovog područja.

Zanimanje definiramo kao vrstu posla koju obavlja pojedinac radi stjecanja sredstava za život. Zanimanje je jedno od osnovnih obilježja radne snage i stanovništva.*

Strukturu aktivnog stanovništva u ovim dvjema županijama karakterizira zajednički najveći postotak stanovništva zaposlenog u uslužnim i

Tablica 5. Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

Izvori sredstava	Vukovarsko-srijemska županija		Istarska županija	
	Broj stanovnika	%	Broj stanovnika	%
Prihodi od rada	57087	27,8	78988	38,3
Prihodi od rada i mirovina	1219	0,6	643	0,31
Prih.od rada i ostali prihodi	4428	2,2	3093	1,5
Samo mirovina	36860	18	45933	22,3
Mirovina i soc.naknada	522	0,25	223	0,11
Mirovina i ostali prihodi	1598	0,78	1441	0,7
Samo soc.naknada	6412	3,1	2091	1
Samo prihodi od imovine	660	0,32	425	0,21
Samo povremena potpora drugih	1898	0,93	1116	0,54
Ostali prihodi	2360	1,2	2079	1,01
Bez prihoda	88687	43,3	63528	30,8
Nepoznato	3037	1,5	6784	3,3
Ukupno	204768	100	206344	100

trgovačkim zanimanjima (u Vukovarsko-srijemskoj 15,9%, u Istarskoj 20,6%) te u zanimanjima u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji (u Vukovarsko-srijemskoj 15,7%, te u Istarskoj 17,1%). Razlika se pojavljuje u broju aktivnih u poljoprivrednim zanimanjima te u jednostavnim zanimanjima koja su zastupljenija u Vukovarsko-srijemskoj županiji. 11,1% aktivnog stanovništva u Vukovarsko-srijemskoj županiji zaposleno je u poljoprivredi, a svega 3% u Istarskoj. Žensko stanovništvo je u objema županijama najzastupljenije u zanimanjima: uslužnim i trgovačkim, službeničkim i inženjerskim zanimanjima. Muško stanovništvo je u objema županijama najzastupljenije u zanimanjima u obrtu, uslužnim i trgovačkim zanimanjima te zaposleni kao rukovatelji strojevima. Razlika se pojavljuje u pogledu veličine udjela zaposlenih muškaraca u poljoprivredi i jednostavnim zanimanjima kojih je veći broj u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Ta se razlika pripisuje prirodnim resursima i razlici u strukturi privrede.

4. Struktura stanovništva prema obilježju „glavni izvori sredstava za život“, „nezaposlenost“, „pismenost“, „školska sprema“

Struktura stanovništva prema obilježju „glavni izvori sredstava za život“ najbolji je pokazatelj životnog standarda na određenom području.

žene. U Vukovarsko-srijemskoj 35,5% od ukupnog stanovništva čine žene iz kategorije neaktivnih, a u Istarskoj 30,4%. Udio kućanica u kategoriji neaktivnih veći je u Vukovarsko-srijemskoj županiji (10,9%) nego u Istarskoj (5,9%) zbog većeg broja ženskog stanovništva u ruralnim područjima, koje stoga ide u kategoriju „neaktivnih kućanica“. Osobe iz kategorije „nesposobni za rad“ čine 1,63% stanovništva Vukovarsko-srijemske, dok je taj postotak manji u Istarskoj, 0,6%.

Tablica 6. Nezaposleni i neaktivni prema spolu u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

	Vukovarsko-srijemska županija				Istarska županija			
	Ukupno	%*	M	Ž	Ukupno	%*	M	Ž
Nezaposleni	21922	10,7	11639	10283	15818	7,7	8088	7730
Traže prvo zaposl.	7579	3,7	3861	3718	3129	1,5	1787	1342
Traže ponovno zaposlenje	14343	7	7778	6565	12689	6,1	6301	6388
Neaktivni	121471	59,3	48587	72884	110286	53,4	47413	62873
Prekinuli rad zbog vojnog roka, kazne...	346	0,2	343	3	711	0,3	695	16
Kućanice	22243	10,9	19	22224	12107	5,9	16	12091
Djeca, učenici, studenti	53743	26,2	27141	26602	46712	22,6	23138	23574
Umirovljenici	38994	19	17805	21189	47806	23,2	22115	25691
Nesposobni za rad	3343	1,6	1493	1850	1309	0,6	627	682
Ostali	2802	1,4	1786	1016	1641	0,8	822	819
Ukupno nezap.i neaktivni	143393	70,1	60226	83167	126104	61,1	55501	70603
Ukupno stanovništvo	204768	100	-	-	206344	100	-	-

* postotke izračunala autorica rada
Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2001., http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_02_16/H01_02_16zup16.html (učitano 28.04.2008.)

Danas se ekonomisti slažu o tome da stopa nezaposlenosti između 5% i 5.5% predstavlja punu zaposlenost. Pokušaji smanjenja ove stope povećanjem agregatne potražnje uzrokovali bi ubrzanje postojeće stope inflacije. Zbog toga se ova stopa definira kao : (1) stopa nezaposlenosti uz koju ne postoji niti višak ponude niti višak potražnje na tržištu rada ili kao (2) stopa nezaposlenosti koja bi se pojavila u dugom roku, ako bi očekivane i stvarne

stope inflacije bile jednake.⁵
Krajem ožujka 2008. godine u Vukovarsko-srijemskoj županiji evidentirano je 17669 nezaposlenih, dok je u Istarskoj 6446 nezaposlenih osoba, što čini smanjenje u odnosu na 2001. godinu. Stopa nezaposlenosti u Istarskoj županiji krajem ožujka 2008. godine iznosila je 3,1%, stoga je u stanju pune zaposlenosti. U Vukovarsko-srijemskoj županiji stopa nezaposlenosti za isti mjesec iznosila je 16,6%. U obrazovnoj strukturi nezaposlenih osoba prevladavaju u objema županijama osobe sa završenom trogodišnjom srednjom školom (38% u Vukovarsko-srijemskoj, 32,3% u Istarskoj), osnovnom školom

(30% u Vukovarsko-srijemskoj, 27,5% u Istarskoj), te četverogodišnjom srednjom školom (23,9% u Vukovarsko-srijemskoj, 26,2% u istarskoj). U Istarskoj županiji među nezaposlenima veći je broj onih s visokoškolskim obrazovanjem (7,8%) nego u Vukovarsko-srijemskoj županiji (3,4%). Iz navedenog je vidljivo da je nezaposlenost i dalje jedan od gorućih problema u Vukovarsko-srijemskoj županiji. U ovoj županiji započeli su s provedbom različiti projekti u svrhu smanjivanja nezaposlenosti. Projekt „Rikošet/odskok“ usmjeren je na očuvanje tradicionalnih zanata te povećanje i uključenost dugotrajno neza-

⁵ McConnel C.R., Brue S.L.: Suvremena ekonomija rada, Mate, Zagreb, 1994., str. 553.

Tablica 7. Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja krajem ožujka 2008. u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji
Izvor: Statistički bilten, Hrvatski zavod za zapošljavanje,

Razina obrazovanja	Vukovarsko-srijemska županija		Istarska županija	
	Broj nezaposlenih	%	Broj nezaposlenih	%
Bez škole	812	4,6	383	5,9
Osnovna škola	5299	30	1777	27,5
Sr.šk.3god.	6711	38	2085	32,3
Sr.šk.4god.	3765	21,3	1402	21,7
Gimnazija	467	2,6	292	4,5
Viša šk., stručni studij	344	1,9	247	3,8
Fakultet, magisterij, doktorat	271	1,5	260	4
Ukupno	17669	100	6446	100

Područna služba Pula, 2008.;
Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=4604> (učitano 27.05.2008.)

Tablica 8. Struktura stanovništva starog 10 i više godina prema dobi, spolu i pismenosti u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001. godine

Dobna grupa	Vukovarsko-srijemska županija			Istarska županija		
	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž
15-14	25	15	10	25	14	11
15-19	43	29	14	27	13	14
20-24	34	17	17	27	18	9
25-29	36	24	12	19	14	5
30-34	42	21	21	29	11	18
35-39	73	33	40	32	12	20
40-44	78	39	39	43	16	27
45-49	99	27	72	44	16	28
50-54	169	39	130	63	27	36
55-59	298	37	261	90	35	55
60-64	681	73	608	113	25	88
65 i više	3982	436	3546	1138	165	973
nepoznato	116	48	68	29	10	19
Ukupno nepismeno	5676	836	4838	1679	376	1303
Ukupno stanovništvo	179109	85423	93686	187669	90491	97178
Udio nepismenih u ukupnom	3,2	0,98	5,16	0,9	0,42	1,34

Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2001.,
http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_01_06/H01_01_06.html (učitano 22.04.2008.)

poslenih žena. Kroz edukacije i radionice promovira poduzetništvo i mogućnosti samozapošljavanja. Projekt „Unaprjeđivanje prilika za poduzetništvo i samozapošljavanje nezaposlenih visokoobrazovanih osoba kroz obuku i savjetovanje“ educira i potiče visokoobrazovane osobe na poduzetničke pothvate. Najbolji poduzetnički projekti bit će nagrađeni financijskom potporom. Kroz projekt „Edukacijom do zaposlenja invalidnih osoba“ pruža se stručna pomoć kroz savjetodavni rad i edukaciju invalidnih osoba.

S razvojem društva i tehnološkim napret-

Školska sprema	Struktura stanovništva u Vukovarsko-srijemskoj županiji				Struktura stanovništva u Istarskoj županiji			
	Ukupno	%*	M	Ž	Ukupno	%*	M	Ž
Bez škole	8782	5,3	8782	7259	2546	1,5	597	1949
1-3 razreda osn.škole	9244	5,6	3272	5972	5294	3	1651	3643
4-7 razreda osn.škole	22658	13,7	8722	13936	16705	9,5	5753	10952
Osnovna škola	43516	26,3	20243	23273	39855	22,7	16307	23548
Škole za KV i VKV	42580	25,7	27355	15225	53083	30,3	34487	18596
Škole u trajanju 4 god.	20371	12,3	8633	11738	26358	15	11015	15343
Gimnazija	5429	3,3	2003	3426	8572	4,9	2936	5636
Viša škola	4506	2,7	2375	2131	9308	5,3	4471	4837
Fakultet	6242	3,8	3295	2947	12043	6,9	6072	5971
Magisterij	160	0,1	104	56	432	0,3	266	166
Doktorat	37	0,02	29	8	188	0,1	127	61
Nepoznato	1884	1,1	900	984	783	0,4	359	424
UKUPNO	165409	100	78454	86955	175167	100	84041	91126

kom mijenjaju se i strukture stanovništva prema obrazovnim obilježjima te je povećana potreba za visokoobrazovnom radnom snagom. S povećanjem broja visokoobrazovnog stanovništva razmjerno se povećava broj nepoljoprivrednog stanovništva posebice u tradicionalno poljoprivrednim područjima. Utjecaj obrazovanja na stupanj ekonomske aktivnosti očituje se: a) kroz činjenicu da je razina stope ekonomske aktivnosti, uz ostale uvjete, to viša što je viša razina obrazovanja ukupnog stanovništva što se osobito opaža kod ženskog stanovništva; b) preko stupnja obuhvaćenosti mlađeg stanovništva osnovnim, srednjim i visokoškolskim obrazovanjem, što izravno utječe na specifične stope aktivnosti stanovništva prema dobi.

Podaci pokazuju da Vukovarsko-srijemska

županija ima veći postotak nepismenog stanovništva, 3,2%, dok Istarska ima 0,9% nepismenih osoba. 70,1% od ukupnog broja nepismenih čine osobe stare „65 i više godina“ u Vukovarsko-srijemskoj, a 67,7% u Istarskoj županiji. Među nepismenima prevladavaju starije žene: od ukupnog broja nepismenih u Vukovarsko-srijemskoj 85,2% čine žene, u Istarskoj 77,6%.

Tablica 9. Struktura stanovništva starog 15 i više godina prema spolu i završenoj školi u Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj županiji, 2001.

* postotke izračunala autorica rada

Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2001.,
http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_01_07/H01_01_07.html (učitano 24.04.2008.)

Struktura stanovništva starog 15 i više godina prema obilježju školska sprema dobar je pokazatelj razine ekonomskog razvoja određenog područja. U Vukovarsko-srijemskoj županiji veći je postotak stanovništva bez škole, 5,3%. U Istarskoj županiji postotak osoba s nižim stupnjem obrazovanja manje je frekventan, a veći je udio stanovništva zastupljen u kategorijama srednjeg, višeg i visokog obrazovanja. U kategorijama više škole, fakulteta, magisterija i doktorata zastupljeno je 12,5% stanovnika u Istarskoj županiji, a taj postotak manji je u Vukovarskoj, 6,6%. Najveći broj stanovnika Vukovarsko-srijemske

županije ima završenu osnovnu školu, a u Istarskoj školu za KV i VKV. Značajne su razlike u strukturi stanovništva prema školskoj spremi između muškaraca i žena. Od ukupnog stanovništva bez škole u Vukovarskoj županiji 82,6% čine žene, a u Istarskoj 76,5%. Najveći broj žena od ukupnog ženskog stanovništva u objema županijama ima završenu osnovnu školu, njih 26,8% u Vukovarskoj, te 25,8% u Istarskoj županiji. Od ukupnog broja ženskog stanovništva u Vukovarskoj županiji njih 5,9% ima visokoškolsko obrazovanje, a ta je struktura povoljnija u Istarskoj županiji, 12,1.

5. Zaključak

Iako se u Republici Hrvatskoj teži ka ravnomjernom regionalnom razvoju, ekonomske su razlike među županijama iz različitih regija velike. To se ogleda i u ekonomsko-socijalnoj strukturi stanovništva. Komparacija ekonomsko-socijalne strukture stanovništva u dvijema hrvatskim županijama, Vukovarsko-srijemskoj i Istarskoj pokazuje da je u demografski povoljnijem položaju Istarska županija. Broj ekonomski aktivnog stanovništva veći je u Istarskoj županiji (73,7% prema 64,0% u Vukovarsko-srijemskoj). Sličnost je obiju županija ta što imaju veći broj aktivnih muškaraca nego žena te veći broj uzdržavanih žena. Podjela stanovništva prema privrednim sektorima pokazuje da je u objema županijama najveći broj aktivnih zaposleno u tercijalnom sektoru, a razlika je u tome što je 23,2% stanovnika Vukovarsko-srijemske zaposleno u primarnom sektoru, dok je taj postotak daleko manji u Istarskoj (4,5%). Struktura zaposlenih prema djelatnosti ukazuje na to da je u objema županijama najveći broj zaposlenog stanovništva u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i malo, a razlike se odnose na broj zaposlenih u poljoprivredi te u turizmu i ugostiteljstvu. Razlike su očekivane s obzirom

na prirodne resurse pojedine županije. Struktura aktivnog stanovništva prema zanimanju pokazuje da je u objema županijama najveći broj zaposlenih u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, zanimanjima u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji. Također, razlika je u broju zaposlenih u poljoprivredi.

U objema županijama najveći broj stanovnika crpi sredstva za život iz prihoda od rada i mirovine. Ipak, broj stanovnika koji žive samo od socijalne naknade i onih koji su bez ikakvih prihoda veći je u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Nezaposlenost predstavlja jedan od najvećih problema Vukovarsko-srijemske županije. Nezaposlenih je gotovo tri puta više u Vukovarsko-srijemskoj županiji nego u Istarskoj, ali je ta brojka ipak manja u odnosu na onu iz 2001. godine kada je proveden popis stanovnika. Među nezaposlenima u objema županijama najveći je broj onih sa završenom osnovnom i srednjom školom. Vukovarsko-srijemska županija ima veći broj nepismenog stanovništva, a u objema županijama među nepismenima dominiraju žene od 65 i više godina. U Istarskoj županiji stanovništvo je obrazovanije nego u Vukovarsko-srijemskoj. Najveći broj stanovnika u Vukovarsko-srijemskoj županiji ima završenu osnovnu školu. U objema županijama najveći broj žena ima završenu osnovnu školu. Da bi se RH ravnomjerno razvijala te imala ujednačenu ekonomsko-socijalnu strukturu stanovnika, potrebno je smanjiti nezaposlenost (uz koju se veže i povratak prognanog stanovništva na područje Vukovarsko-srijemske županije), povećati pismenost i obrazovanost stanovništva, razvijati one djelatnosti koje bolje iskorištavaju prirodne resurse te poboljšati poduzetničku infrastrukturu. U prilog svemu tome ide otvaranje Veleučilišta, pokretanje djelovanja poduzetničkih zona, mjere za suzbijanje nezaposlenosti te porezne olakšice. Rezultati svih tih čimbenika te njihova učinka na ekonomsko-socijalnu strukturu stanovništva bit će vidljivi na popisu stanovništva 2011. godine.

Literatura

1. Friganović, M.: Demografija-stanovništvo svijeta, Školska knjiga, Zagreb, 1978.
2. Grupa autora, redaktor Družić, I.: Hrvatski gospodarski razvoj, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.
3. McConnel, C.R., Brue, S.L.: Suvremena ekonomija rada, Mate, Zagreb, 1994.
4. Nejašmić, I.: Depopulacija u Hrvatskoj, Globus, Zagreb, 1991.
5. Wertheimer-Baletić, A.: Stanovništvo i razvoj, Mate, Zagreb, 1999.
6. Wertheimer-Baletić, A.: Stanovništvo Vukovara i vukovarskog kraja, Globus, Zagreb, 1993.
7. Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://www.hzz.hr/>, učitano: 27.05.2008.
8. Istarska županija, <http://www.istra-istria.hr/>, učitano: 17.03.2008.
9. Republika Hrvatska-Državni zavod za statistiku, Objavljeni podaci, Popis stanovništva 2001., Tablice, <http://www.dzs.hr/>, učitano: 22.04.2008.
10. Vukovarsko-srijemska županija, <http://www.vukovarsko-srijemska-zupanija.hr/>, učitano: 10.09.2008.

Sandra Mrvica Mađarac, B. Sc. (Econ.),
Associate-degree College L. Ružička, Vukovar

COMPARISON OF ECONOMIC AND SOCIAL STRUCTURE OF POPULATION IN VUKOVAR-SRIJEM AND ISTRA COUNTIES

Summary

This work analyses economic and social structure of population in Vukovar-Srijem and Istra Counties for the reason of presenting the difference in economic development and economic and social structures of population among individual counties in the Republic of Croatia. Though having an approximate number of inhabitants and different economic development, these two counties have certain similarities and differences in economic and social structure of population. The role of human resources in the development of certain area is of great importance. The structure of population is the consequence of its natural movement but also the essential factor that influences these movements. The economic and social structure of population is formed under the influence of numerous factors: biological, social, cultural, economic... To analyse the difference of economic and social structure of population in these two counties, we carried out the comparison according to their characteristics: activity, being active in economic sectors, professions, main sources of subsistence means, unemployment, literacy and educational background. Noticing particularities in economic and social population structure of these two counties, we brought the conclusion on the current state and potential of economic development in the counties.

Demographic and economic analysis on individual characteristics is carried out on the Population Census base in the year 2001.

KEY WORDS: economic and social population structure, Vukovar-Srijem County, Istra County, active population